

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III — No. 50.

20 Decembre 1898

PENTRU LIGĂ

Noul comitet al Ligii, Secția București, a trimis membrilor următoarea circulară:

Domnule Membru,

Vîntul desnaționalisării elementului românesc, din provinciile vecine, suflă astăzi cu mai multă putere ca ori cînd.

Din Transilvania, Bucovina, Basarabia, Macedonia și de pe ori unde locuiesc Români, știri și strigăte de ajutor ne vin în toate zilele.

Datoria noastră, care suntem puși, ca o sentinelă, la acest post de onoare, este, să ne dăm toate silințele a le veni în ajutor și a veghia ca naționalitatea și limba fraților noștri chinuși să nu le fie răpită.

Convins că și D-v. simțiți pericolul la care sunt expuși, venim din nou, a face apel la fie-care dintre d-v. de a ne veni în ajutor.

Pentru aceasta este nevoie ca numărul nostru să crească tot mai mult.

Iată de ce vă rugăm ca alături de munca noastră să puneți entuziasmul VOSTRU cald într-o propagandă cît mai activă, cît mai rodnică, spre sporirea membrilor Ligei.

Cînd vom fi mii și sute de mii, vrăjmașii neamului nostru vor dispărea ca ceara în fața focului.

În acest scop dar și cu speranța că vom fi înțeleși, vă alăturăm aci două blanchete de înscriere, pe care rugăm să le com-

plectați cu numele doritorilor de a fi membri în Ligă și să le trimiteți cît mai neîntîrziat la sediul Ligei.

Primiți saluările noastre frățesti.

Președinte

St. Periețeanu-Buzău

Secretar

G. G. Bursan

POLITICA LUI IESZENSKY

Coți cei ce se ocupă mai din adins de chestiunea națională și au posibilitatea de a urmări cu atențiune scrisesefoilor ungurești, știu, că mai toate articolele și articolașele ce apar în deosebitele gazete, guvernamentale și opoziționale maghiare, au unul și acelaș isvor: officina d. Ieszensky.

Acest onorabil fost proçuror și actual șef al «secțiunei naționalităților», secțiune ce face pante din ministerul de interne, are nu numai misiunea de a «preveghia» mișcările Românilor și de a se orienta pînă și asupra corespondenței lor private, — ca astfel să-i desemneze pe autori pentru deosebite prigoniri, ci el mai are și rolul de a învîrti ocultelesfori electorale cu al căror ajutor șetul său, Bar. Bánffy și-a constituit

NB Doritorii de a se înscrie în Ligă vor completa goulurile conform indicațiunilor ce se află în josul fiecărei blanchete, și astfel se vor trimite la biurolul Ligei Str. Nouă, No. 3.

majoritatea și o va constitui din nou, îndată ce ea n'are să se plece la ordinele sale.

D. Ieszensky este cu chipul un fel de factotum al ministrului-president unguresc.

În această a sa calitate, el mai are un rol: să *vîre spaima în opoziția maghiară* făcînd-o pe aceasta să înțeleagă, că or-de-cîte-ori ea creiază d. Bánffy zile fripte, ea mină apa pe moara trădătorilor de patrie: Români, Slovaci, ș. c. l.

Anul trecut, în preajma sărbătorilor de Crăciun, guvernul unguresc se găsea într'o foarte penibilă situație: obstrucția opoziției îl siluia să ia măsuri absolutiste spre a prelungi în mod provizor compromisul economic cu Austria.

Bánffy stătea pe spini. Atunci intervine neprețuitul său calfă Ieszensky și ticluiește «corespondențe», în care povestește tot felul de uneltiri antimaghiare pe care le-ar fi punînd mizerabiliu aștia de Valahi la cale.

Și aceste ticlueli găseau mereu loc în foile opoziției, pentru, că Ungurii se consideră o singură familie de politici cînd vorba e de a lovi în naționalități.

Și opoziția se mai înblînzea, văzînd că nu-i lucru curat la mijloc.

Aceiaș tactică o urmează numitul șef al poliției de naționalități și acum. Bánffy și partidul său se sbat într'o colosală incurcătură. Opoziția nu le dă răgaz să voteze indemnitatea și noul provizor cu Austria. Cu chipul acesta Bánffy va fi nevoit să guverneze dela anul nou încolo fără buget votat, fără provisorat trecut prin corpurile legiuitoare.

Neapărat, că situațiunea lui e grea și că ușor ar putea să cază acest satrap dela putere.

E deci absolut necesar, ca adunătura parlamentară ce se numește majoritate guvernamentală să poată vota șefului bugetul și provizorul.

Iată că apare din nou d. Ieszensky cu manoperele sale din anul trecut. Iarăș stre-

coară prin ziarele opoziției fel de fel de năzbitii, știri de spaimă și teroare, arătîndu-le astfel neastîmpăraților opoziționiști, că «*dusmanii maghiarismului iarăș mobilizează, iarăș uneltesc, iarăș se adresează Împăratului și doctorului Lueger*, etc.

Și cum o parte cel puțin din opozițiune aleargă după traista cu grăunțe, d. Ieszensky nu i-a fost de loc greu să găsească un deputat opozițional, (dar cu zgardă) pe Evreul *Pichler*, pentru ca acesta să alarmeze Camera maghiară, și firește în prima linie pe opoziție, cu primejdia colosală ce s'a ivit la *Șiria*!! . . . . .

În această localitate, cîți-va Români convocaseră, precum știu deja cetitorii noștri, o întrunire populară spre a trimite Împăratului o adresă de omagii. Această întrunire fu însă oprită de satrapul de acolo. Românii întruniți trimiseră însă o depeșă Suveranului lor, dar deoarece aceasta fu interceptată, ei se adresaș d. *Dr. Lueger* cu rugămîntea ca d-sa s'o înainteze Monarhului.

Primarul Vienei răspunse la aceasta rugămînt printr'o scrisoare amabilă.

Toate acestea au fost de ajuns, ca d-nii Ieszensky, Pichler să facă o strajnică gălăgie în Cameră și în ziare, să tipe și să producă ast-fel impresiunea, că Românii, cari pînă ieri păreau neputincioși, se pregătesc să țină pomană, după ce opozițiunea va fi omorît constituția! . . . . .

Brr!

Cum să nu-i prinză fiori pe bietii opoziționiști? Cum să nu tremure carnea pe ei de spaimă? Cum, mai ales, să nu caute ei un pretext de a lăsa pe majoritatea guvernamentală să voteze ce are de votat?

Nu știm, dacă d. Ieszensky va isbuti și de astă dată cu aceste mijloace simpliste. Mirare n'ar fi.

Nerva.

DIN „GÎNDIRILE ȘI AMINTIRILE“

LUI
BISMARCK

ilele acestea apăru la Stuttgart, în edițiunea Cotta, al doilea volum a mult așteptatelor scrieri postume (1) ale marelui cancelar german. Sutimi de mii de exemplare s'au vîndut deja din aceasta excepțional de interesantă publicațiune.

Avem dinaintea noastră volumele originale germane și ținem să extragem din cîteva capitole, în mod sumar, mai multe părți cari prezintă o deosebită importanță pentru politica națională a statului și a neamului românesc. Bismarck ne amintește rar *pe nume*, în aceste două volume, dar multe idei pe cari el le exprimă, ne privesc mult mai de aproape de cît și-ar închipui cine-va.

Despre Tripla Alianță

O alianță cu Rusia mi se părea materialicește mai tare. Ea mi se înfățișa mai înainte chiar și mai sigură, pentru că consideram în politică tradiționala amicitie dinastică, comunitatea pornirii de conservățiune monarhică și lipsa a orce fel de antagonisme înrădăcinate ca fiind *mult mai sigure decît schimbătoarele impresii ale opiniei publice în populațiunea maghiară, slavă și catolică din monarhia habsburgică*. Nici una din cele două alianțe, nici legătura cea dinastică cu Rusia, nici populara legătură de simpatie germano-maghiară, nu erau absolut sigure din punctul de vedere al trăinicieii. Dacă Maghiarii s'ar lua în totdeauna după reflecțiuni politicește înțeleapte, atunci această națiune ar trebui să înțeleagă, că ea, ca o insulă ce este în întinsul ocean al populațiunilor slave, nu se poate afirma decît rezimîndu-se de elementul german din Austria și din Germania.

(1) *Gedanken und Erinnerungen von Otto Fürst von Bismarck*. Stuttgart, 1898, Cotta. Pînă acum au apărut numai două volume. *Sublîniierile sunt ale noastre*.

Dintre îngrijirile pe care le aveam la alcătuirea alianței austro-germane era și lipsa de înțelegere politică a Germanilor din Austria, care perduseră contactul cu dinastia și conducerea afacerilor.

Mă mai îngrijea apoi partea poloneză a politicei austriace. *Noi nu putem cere Austriei ca să renunțe la arma pe care o are ea față cu Rusia în favorizarea Polonismului din Galiția.*

Tratatul pe care l'am încheiat noi cu Austria *în vederea unei comune respingeri a unei agresiuni rusești este publici juris*. Alianța germano-austriacă nu prevede acieaș acoperire pentru Germania, cînd aceasta ar fi atacată de către Austria, pe care o prevede față de un atac rusesc care s'ar îndrepta, mai probabil, în potriva Austriei.

Cu un cuvînt, dacă în alegerea între o alianță rusească și una austriacă, ea preferi pe aceasta din urmă, n'am fost de loc orb față de îndoelile cari îngreunau alegerea.

Am considerat însă indispensabil, ca bunele relațiuni dintre noi și dintre Rusia să fie cultivate înainte, alături de alianța noastră defensivă cu Austria. Cînd între noi și Rusia s'ar ivi o ruptură ireparabilă, *la Viena ar crește numai decît pretențiunile față cu îndatoririle noastre de aliați, întiiu în privința lărgirii stabilitului casus foederis, care pînă acum nu prevede decît o respingere a unui atac rusesc, și al doilea în privința întinderii acelui casus foederis și asupra intereselor pe care le are Austria în Balcani și în Orient.*

E natural, ca locuitorii basenului dunărean să aibă trebuințe și planuri cari trec peste hotarele de azi ale monarhiei austro-ungare; și constituțiunea (federală) a imperiului german arată calea, pe care înaintînd, Austria ar putea realiza o împăcare a intereselor politice și materiale ce există între ho-

tarul răsăritean al neamului românesc și între golful de la Cattaro. Dar nu este problema imperiului german, de a împrumuta singele și averea supușilor săi pentru îndeplinirea dorințelor vecinilor. Menținerea monarhiei habsburgice, ca o consolidată și independentă mare putere, este pentru Germania o necesitate de echilibru în Europa, pentru care, cu bună conștiință, putem risca, la cas de nevoie, pacea țării. Dar cei de la Viena ar trebui să se abțină de a formula din această alianță pretențiuni, ce trec peste această asigurare, pretențiuni, pentru cari alianța n'a fost încheiată.

Nimeni nu poate calcula viitorul Austriei cu acea siguranță ce este trebuitoare pentru tratate durabile și organice. În dezvoltarea acestui viitor sunt factori tot alt de diferiți, pe cât de variată este populația acestui imperiu; la acțiunea această caustică și eventual explosibilă se mai adaugă acea incalculabilă influență, pe care o poate exercita elementul confesional, pe măsura urcării sau scăderii talazurilor ultramontane (papiste), asupra personalităților conducătoare. Nu numai *Panslavismul și Bulgaria* sau *Bosnia și chestiunea sârbească, chestiunea românească, chestiunea poloneză, chestiunea cehă*, ba chiar și *cea italiană* din Trentin, Triest și din litoralul dalmain, pot deveni puncte de cristalizare nu numai pentru crize austriace, ci și pentru crize europene, cari însă nu pot atinge interesele germane decât în măsura, în care există între imperiul german și acel austriac o relațiune solidară de apărare.

(Va urma.)

DIETA BUCOVINEI

Ziarul partidului național din Bucovina, *Patria*, face următoarele reflecțiuni în ultimul său număr în fața deschiderii Dietei celei din nou al ese.

Miine se întrunește *dieta cea nouă a țării*. A face un prognostic asupra constelațiunii acestei diete nu este cu puțință, deși numai douăzeci și patru de ore ne despart de la prima ședință. O absolută desorientare este nota situațiunii și mult ni-e teamă că această neorientare nu va înceta cu deschiderea ședinței, ci va plana și mai departe asupra corpului legiuitor și a lucrărilor sale. Astfel ni se prezintă în aceste momente situația.

Nu este vorba despre atitudinea noastră, pe care am avut deja ocaziune a o preciza destul de lămurit în liniamentele generale, ci este vorba despre dieta întregă, ca corp legiuitor. Avem de a face cu o dietă fără majoritate și în acest moment residă întreaga gravitate a situațiunii.

În fața acestui fapt suntem în drept a ne întreba: *este întreaga țară într-o adevăr atît de bucătărită în privința aspirațiunilor și intereselor încît a fost cu desăvîrșire cu nepțință a scoale din întreaga campanie electorală un singur fir conducător, o singură idee, în jurul căreia să se grupeze majoritatea țării, sau avem a căuta în alt loc cauza acestei stări?*

E cert, că nu în țară și populația țării avem să căutăm cauzele acestui fenomen, ci în altă parte. Țara este cu mult prea mică, decât să admită interese atît de opuse, în cît să nu se poată subsuma sub un fir conducător, iar populațiunea este prea uniformă, decât să nu aplece o idee comună, în care să se concentreze aspirațiunile sale generale politice.

Deci nu în țară și în populațiune avem să căutăm cauzele fenomenului de tot ciudat indicat în fruntea acestui articol, ci în sistemul, prin care se reprezintă țara și populațiunea în dieta țării. Nu vorbim aici despre grupurile de interese, pe care se bazează la noi sistemul reprezentativ, ci despre modul, cum ajung aceste grupuri să și afirme voința constituțională.

Evenimentele de la ultimele alegeri ne sunt prea proaspete în memorie, decât să avem trebuință a ilustra pe larg această aserțiune. Afară de cele două colegii ale marelui proprietăți nu putem vorbi în nici un colegiu electoral și aproape în nici un cerc despre libera afirmare a voinței alegătorilor și credem că și majoritatea absolută a părinților țării, cari se întrunesc miine nu se privește în internul său de reprezentanță a voinței obștești.

Nu! Și nici în viitor nu va fi atfel, pînă

ce nu se vor delătura cauzele acestei stări. Asupra acestor cauze trebuie deci să ne ațintim privirile și să căutăm în mod desinteresat remediu corespunzător, ca situația actuală să nu se mai repețească, căci la cas contrar întregul parlamentarism la noi este și rămîne pentru ochii lumii.

Două sunt cauzele principale ale acestei stări: dispozițiunile puțin clare ale legii electorale și ingerența guvernului la alegeri. Unindu-se aceste două într'un scop, încetează voința poporului și totul se petrece ca și jocul policinelului pe șinor: *guvernul candidează deputații, tot el mai pune și contra-candidați pentru ochii lumii, alege pe cine voește cu unanimitate sau majoritate după cum îi convine și liniștit poate zice că: voința alegătorilor sunt eu.*

Pentru ilustrarea acestei stări am putea cita casuri de tot evidente, unde guvernul a pus contracandidat contra candidatului său, unde a agitat pe sub mîină contra candidatului pe care l-a agreat pe față, unde a chemat oameni cari nici în gînd n'aveau să candideze și i-a necesitat să primească mandatul și casuri unde guvernul a respins candidatura și aspirantul de candidat s'a retras fără doar și poate, căci știa prea bine că voința guvernului este totul, iar valoarea sa, programul său — dacă avea — și voința alegătorilor e zero. Știm mai departe și între ce împrejurări a acceptat guvernul candidați fără privire la voința și aspirațiunile alegătorilor.

Dar cu toată acestea nici guvernul n'a reușit pe deplin — cauza este și că însuși n'a știut clar ce voește și nici voința alegătorilor nu s'a validat după principiul constituțional reprezentativ, fiind-că a fost suprimată, iar rezultatul acestei situațiuni este: *dieta, așa cum se întrunește mine.* Nu știm astăzi nici ce vom putea obține noi în dietă și nici întru-cît va fi dieta expresiunea voinței guvernului.

Ei bine, situația aceasta nu mai poate dăinui, dacă nu voim să demoralisăm totul și să ducem țara la sapă de lemn. Voința alegătorilor trebuie să-și deschidă o cale, sau dacă nu, n'are reson să ne mai jucăm de-a parlamentarismul.

Insuși presidentul țării a recunoscut în fața deputațiunei din Suceava, care a venit să se plîngă contra volniciei lui Duzinkiewicz, că legea electorală este muncă și deschide teren influenței funcționarilor, chemați să garanteze libertatea alegerii. Am ficsat la timpul său a-

ceastă declarațiune și revenim acum în preajma întrunirii dietei, anume asupra acestei cesțiuni, ca să dăm ocaziune presidentului țării să repareze mancitatea legii electorale, pe care însuși a constatat o.

De altă parte înșiși deputații, fără privire la partid sau grup politic trebuie să recunoască că o astfel de ticlueală, cum e actuală dietă, este o imposibilitate parlamentară. Și dacă nu din altă considerație, cel puțin în interesul propriu, căci la urma urmelor și deputații sunt alegători, trebuie să caute a asigura libertatea validității voinței cetățenilor în cadrul constituționalismului.

Românii constituie astăzi cel mai puternic grup în dietă. In fața Românilor stau elemente de tot soiul: Armeano-poloni conservatori, Germani liberali, Ruși tineri cu veleități socialiste, apoi economiști-sociali, cite un Rus bătrîn, German conservator, deputați fără program și colorit politic și este vorba, ca toate elementele aceste eterogene să se coalesceze în majoritate contra — Românilor.

A căuta în această tendență un princip politic va să zică a umbla după potcave de cai morți. Totul se reduce la un singur motiv: guvernul voește să ne strivească și caută să facă din toți deputații neromâni unelte servile ale voinței sale oculte.

Intru-cît este o astfel de manoperă, fie că succede sau nu, compatibil cu demnitatea și suveranitatea unui corp legiuitor — judece înșiși domni deputați, cari constituie o nouă dietă.

Suntem deci în drept a ne aștepta, ca așa zisii părinți ai țării să tragă concluziunile din situația de tot ciudată ce li se presentă.

GERMANII ȘI POLONII

(Urmare)

II

Dar trebuie să vă facem dreptate: în restimp de diverse vicisitudini, de diverse alternative de toleranțe și de rigoare voi v'ați abținut, pînă în anii din urmă ai acestui secol, în raporturile voastre cu concetățenii voștri, dela excesele în cari cădeți în ziua de azi. Chiar

d. de Bismarck se ferea. El nu ataca decit pe gentilomul polonez, pe care îl taxa de visător incorigibil. Țăranul polonez, chiar dacă era nedeslipit de limba și credința sa, nu-l incomoda de loc dacă își plătea în mod regulat impozitele, dacă da recruți armatei și dacă nu mai visa să restabilească republica. Țăranul nu se gîdea măcar la aceasta! El era ast-tel un foarte bun supus prusian. Așa numitul *Kultur-Kampf* începu să strice lucrurile. Țăranul fu atins într'o parte a sa sensibilă și se împotrivi. Dar mîngîiați-vă! Mai curînd sau mai tîrziu într'un fel sau altul, voi îi veți răni sensibilitatea, dîndu-i alta — civilizîndu-l.

Ian priviți pe connaționalul său din Rusia; se încumătă acesta a murmura? Avuți-ați posibilitatea de a-l lăsa, pe al vostru, în stare de brută neînțelegătoare și inconștientă? Negreșit, voi vă gîndiserăți la aceasta. Scoțînd limba poloneză din învățămînt, voi ridicarăți un zid între el și între școalele voastre, și cu chipul acesta, în 1870—71, contingentul vostru de trupe de uscat și de mare coprindea 117,2 analabeți dintre 1.000 din Posnania, față cu 2, 3 din Saxonia. Dar voi n'ați putut menține și perpetua acest sistem. Voi făcurăți o gaură în acest zid, chiar înainte de 1870; pentru că voi sunteți, în toate împrejurările — o nație de civilizatori! Și voi ați civilizat astfel pe al vostru țăran polonez, cu ajutorul automatic al instituțiilor voastre, prin instrucția obligatoare, prin serviciul obligator în armată, prin exemplu, prin contagiune. Voi civilizați chiar și numai prin faptul că existați. Admit aceasta, și vă slăvesc. Se pare însă, că azi umblați să repudiați această misiune istorică, cel puțin în Polonia. Prea tîrziu! Opera este făcută și ori și ce ați încerca spre a o desface, are să se întoarcă în potriua voastră.

Prin urmare, țăranul vostru polonez fu supărat și în chip firesc el solidariză por-

nirile sale de răsbunare cu ale vecinului său, visătorul cel incorigibil. Semne neli-niștitoare se iviră în colibe. În ele nu se vorbea încă de restabilirea Poloniei, dar acolo se ceteau ziare poloneze în cari vechiul loialism prusian al cetitorilor risca să primească ireparabile zguduituri. D. de Bismarck se îngrijii; însă în loc de a căuta să-și repare greșala, el o agravă prin o serie de apucături false. Una din aceste fu constituirea unui fond începător de o sută de milioane de Mărci, destinat, în 1886, pentru colonizarea provinciilor răsăritene cu Nemți. Cancelarul de fer era un om stăpînit de idei fixe. În acest început de criză morală, care trebuia tămăduit, el nu vedea încă decit pe gentilomul recalitrant și nu lovea decit în acesta.

El își închipuia, că ușor va isprăvi cu acesta. El știa că nobilul polonez stă slab pe moșiile sale, pline de datorii, îngreunate de biruri. El i le va rescumpăra, «dîndu-i părăluțe ca să aibă cu ce juca la Monte Carlo», și nobilul are să fie nimic. Lipsit de această vecinătate primejdioasă, țăranul are să reintre, la țanc, în ordine. Așa credea Bismarck.

Combi-națiunea avortă, voiu spune mai departe în ce mod, și căderea ei nu fu fără înriurire, în 1890, asupra disgrației autorului ei. D. de Caprivi, venind în fruntea afacerilor, inaugură o nouă politică. După ce nu succese a strivi pe nobilul polonez, se căută acum a-l dobîndi. Aceasta fu era triumfală a prințului Radolin și a d. Koscielski: Cu numele său desfigurat (el se numea Radolinski), cel dintîiu simbolisa germanisațiunea definitivă a castei aristocratice. Prin preponderența dobîndită în sinul deputaților polonezi din *Reichstag*, cel de al doilea reprezenta și garanta aici loialismul prusian al grupului. Aceasta dură timp de patru ani, în care interval se înmulțeau și dintr'o parte și dintr'alta garanțiile împăciuirii. În biserică, la școală,

la tribunal, limba poloneză încetă de a mai fi proscrisă. Un eminent prelat polonez fu instalat în arhiepiscopia dela Posen. Supușii polonezi găsiră acces la funcțiunile publice. Aceste binefaceri nu căzură de loc asupra unor ingrați. Wilhelm II fu astfel un scurt timp popular în Posen, iar la Berlin d. Koscielski - figura între susținătorii cei mai zeloși ai *creditelor pentru marină*. De atunci îi rămase porecla de «admiral». El ducea cu sine voturile colegilor săi polonezi.

Aceasta era luna de miere a unei noi cununii a unor divorțați de ieri. Ea mai dură încă pe la finea sesiunii parlamentare din 1894. Cîte-va zile mai apoi, la 8 Septembrie, Impăratul dînd un banchet la Malbur, invită la masa sa șapte sau opt connaționali de ai d. Koscielski. Deodată, un fulger brăzda acest orizont senin. La 22 Septembrie următor, răspunzînd alocuțiunii primarului din Thorn, Wilhelm acuza pe locuitorii polonezi ai orașului, cu expresii de o violență calculată în mod vădit. Reaua lor atitudine i-ar fi fost semnalată zicea el; persistînd în ea, ei vor avea să simtă efectele nemulțumirii sale. Acesta nu mai era discurs: era un cuvînt de ordine.

În același timp, exilatul dela Varzin (Bismarck) reîntra în scenă la spatele neascultătorului său elev, primind deputațiuni despre care, nu se pare că numai întimplarea le-ar fi pus pe drum tocmai în acel moment: 2.000 de Germani din Polonia, 1.500 de Germani din Prusia occidentală, cari veneau să salute pe șeful necontestat al patriei germane și cari aveau să primească dela el același cuvînt de ordine, dar mai accentuat: *Contra Polonilor!*

După cîte-va săptămîni întreaga Germanie, dînd ascultare apelului, se ridică în masă; în cadrele uneia din acele asociațiuni, în care spiritul disciplinat al mul-

timei germane se înregimentează atît de ușor. Sub numirea de «*Societate pentru apărarea intereselor germane în provinciile dela Răsărit*» («*Verein zur Foerderung des Deutschtums in den Ostmarken*») și cu porecla curînd popularisată *H. K. T.* sau *Hakatîști*, după numele celor trei promotori ai societății: *Hansemann, Kennemann și Tiedemann*, această armată intră în companie, asmuțînd opiniunea publică provocînd și impunînd măsuri violente.

Simt însă că trebuie să accentuez, cum că d. Caprivi nu pare a fi luat parte la această deslănțuire a elementelor furibunde. El încercă chiar a se opune, dar el fu răsturnat, și furtuna se mări. Ea vijie acum așa grozav, că neliniștește și incomodează pe aceia cari au răspunderea consecințelor ei. În privința aceasta am adunat la Berlin asigurările cele mai pozitive. Dar vînturile și fulgerele nu se pot opri. Înainte de a examina opera lor, am să spun cîteva cuvinte asupra cauzelor cataclismului.

(Va urma).

GERMANI DESPRE ROMÂNII

D. de Bülow, ministrul de externe al Germaniei accentuă într'un discurs recent în «*Reichstag*» că *România este cel mai înaintat stat din orient*. Ziarul *Münchener Neueste Nachrichten* cometînd această constatare referitoare la Români, zice:

În discursul său, care reamîntesc timpurile cele mai bune ale politicii germane, d-l de Bülow, secretarul de stat la departamentul externelor, a amintit în mod deosebit regatul României, despre care a zis, că «e un factor însemnat de ordine, de progres și de civilizațiune în Peninsula-balcanică».

Pentru întîia dată Regatul României este luat în considerație într'un mod atît de semnificativ de către Germania, și cu greu s'ar putea presupune, că pasagiul deosebit privitor la România n'are o însemnătate cu mult mai adîncă, decît

un simplu omagiu și o recunoaștere a activității spinoase, neobosite, dar nu mai puțin plină de succes și rodnică de peste trei-zeci de ani a unui prinț de Hohenzollern la Dunărea-de jos. Acestei activități i-s'a dat la Berlin în toate timpurile o mare atențiune și în deosebi prințul Bismarck în multe ocazii a lăudat-o și și-a exprimat admirația pentru înțeleapta și roditoarea cîrmuire a principelui și Rege al României.

Însă caracterul relațiilor Austriei din cînd în cînd, și mai ales acela al relațiilor continuu aceleași ale Rusiei cu România, era de așa natură, în cît Germania, din cauza înrudirii familiilor domnitoare, a socotit de bine să renunțe la ori-ce declarație oficială ce ar fi putut să fiă luată ca o părținare pentru regatul de la Dunăre.

Visita Împăratului Francisc Iosif în România în 1897, și primirea strălucită făcută Regelui României în Rusia în anul acesta, au arătat în mod satisfăcător lumii politice, că poziția României față de puternicii ei vecini este clară și că puterile, care se ocupă acum de cestiunea orientală, contează în definitiv ragatul României ca un *punct stabil, puternic, și ca un factor egal îndreptățit*. Acest fapt, pasajul din discursul d-lui de Bülow privitor la România îl exprimă în mod foarte clar și în aceasta stă marea lui însemnătate politică.

În alți funcționari Germani din diferite ramuri administrative au fost în anul acesta în România și rapoartele lor asupra impresiunilor dobândite recunosc unanim, că *înărrul reșat stă pe aceeași treaptă cu vechile state europene*. Declarația d-lui de Bülow, care de almintrelea este unul dicte cei mai buni eunoscători ai României, a trebuit să fiă și un ecou al acestor rapoarte.

CRIZA MAGHIARĂ

Situația se înăsprește. Anul nou se apropie și guvernul maghiar va fi nevoit să guverneze fără concursul așa zisei «representațiuni legiuitoare».

Tăgăduirea birurilor

Cercurile liberale dela putere și acum cred, că prin amenințări vor înfrica opoziția ca să abzică de obstrucție.

Iată d. e. ce scrie *Nemzet* în un număr din zilele trecute.

«Nu e permis a face concesiuni răscoalei parlamentare. *Capitulare necondiționată* — aceasta ne este devisa față de ea. Dacă își va trage pe seamă, dacă își va recunoaște greșala, *dacă va depune armele*, numai după aceea poate urma pacificarea, cu reformele dorite.»

Față de acestea și alte apucături ale guvernului, corifeii obstrucționiști accentuează, că dela 1 Ianuarie încolo, *celășenii au dreptul să deneghe plățirea dărilor*, nefiind votată indemnitatea. Se zice că unele comitate opoziționale se vor conforma acestui drept.

În privința aceasta *Pol. Ert.* anunță că consiliul comunal din *Bătania* a hotărît, cu majoritate de voturi, ca dela 1 Ianuarie încolo agenții fiscali să fie opriți a strînge dările, cari nu sunt votate în dietă. Iată un exemplu recomandat de opoziție.

Desvelirile lui Horánszky

În ședința dela 23 c. a dietei *Horánszky* a făcut niște desveliri compromițătoare despre atitudinea lui Bánffy, față de «partidul național».

Horánszky a început prin a caracteriza sistemul de guvernare corupt al lui Tisza, despotismul și intrigele de cari se folosește acest cap ocult al liberalilor. Arată apoi urmările acestui sistem stricat și pervers, pe cari le vedem cu toții: decadente pe toate terenele. Țara întregă, comitatele, comunitățile și societatea se îngloadă în datorii; libertățile sunt încătușate și vieța publică este expusă exploatărei și jefuirii. Și cu toate aceste nimeni nu se mișcă. *Țara a ajuns a fi un cadavru, pe care orișicare escroc poate să o stăpînească.*

Trecînd apoi la Bánffy, arată că Bánffy de două ori s'a apropiat în anii din urmă de «partidul național», și de amîndouă-ori s'a făcut înțelegere și pact formal între el, Apponyi și Bánffy, dar acesta din urmă

în ambele cazuri nu și-au ținut cuvântul, și a călcat pactul, trăgându-i pe sfoară. Aceste desveliri au făcut o impresie grozavă în dietă. Liberalii au rămas uimiți, iar opoziția a erupt în strigăte amenințătoare la adresa lui Bánffy, care nu era de față.

Afacerea Bánffy — Horánszky

Desvelirile lui Horánszky l-au scos din sărite pe Bánffy. Sosind acasă din Viena a adresat o scrisoare lui Horánszky, care a provocat o afacere cavalească între acești doi matadori ai vieții publice maghiare și formează chestia de senzație a sărbătorilor de Crăciun.

Bánffy îi face imputări lui Horánszky, că expunerile lui din dietă nu sunt fidele și detaliurile sunt colorate cu parțialitate.

«Îți aduc deci la cunoștință — îi scrie Bánffy — că procedura d-tale nu a fost nici justă, nici onorabilă și nici bărbătească».

În fine Bánffy își încheie scrisoarea, declarând că de o astfel de procedere nu e capabil decât un laș.

«Pol. Ért.» are știre, că Horánszky își va lua satisfacție pe cale cavalească, eventual chestia va fi supusă unui juriu de onoare.

«Nemzet» în un articol al său declară procederea lui Horánszky de josnicie, păcătoșenie și miserabilitate. Dacă Bánffy în adevăr a făcut ceea ce zice Horánszky — scrie «Nemzet» — aceea nici acum nu este ticăloșie mai mare ca înainte cu doi ani și totuși Horánszky din nou a conferat cu Bánffy.

Aceasta e o sofisterie bánffystă.

În orice caz însă afacerea a contribuit și mai mult la încurcarea situației. După cele întâmplate între Bánffy și Horánszky, cu greu mai poate fi vorba despre fusiune și guvern de tranziție, pe cari unii mai optimiști se amăgeau pe sine.

«Un cunoscut mișel»

E interesant a ști cum se «apreciază» cazul în tabăra apponyistă, cărei aparține Horánszky. Iată ce scrie *Hazánk*, organul acestui partid, în numărul de Crăciun, sub titlul ce l-am menținut în original:

Stelnițele atunci sunt mai puturoase, când le calci în picioare. Un analog fenomen de istorie naturală vedem la baronul Bánffy Dezső. Vorbirea cea mare de Vineri a încălcat total pe baronul Bánffy, această persoană care *se străcolește în mocirla infamiei* așa de mult în cât și propriul organ al baronului Bánffy, *Nemzet* îi aruncă lui Bánffy în față expresiunea ce am pus ca titlu articolului acestuia, adică «un cunoscut mișel» — dacă desvelirea privitoare la Bánffy e adevărată. Și de fapt e adevărată, cuvânt de cuvânt, literă de literă, așa că numai infamia o poate desminți. Această deplină încălcare morală stă fără pereche în viața politică, cât și în cea socială.»

După ce publică scrisoarea lui Bánffy către Horánszky, *Hazánk* continuă astfel:

«Evident, că pe b. B. D. la scrierea acestei josnice scrisori l-a condus acea stupidă nădejde, că dacă va tremura un pătrar de ceas pe cîmpul cavalerismului, *care lui nu i-se cade*, nu va rămîne mort moralicește pe toată viața. Cunoaștem aceasta procedură. *E școala lui Bokross Elek*, care înainte de a se fi sinucis, sărind din etaj, a cerut satisfacție cavalească dela acuzătorii săi.

«Bokross Elek n'a reușit, dar acest șarlatan poate să reușească. . .

«Ori cum va fi, un lucru rămîne sigur: pentru bar. Bánffy D. nu există înviere din moartea morală și pe peatra de mormînt nu i s'ar fi putut găsi o mai potrivită inscripțiune decît cea scrisă de foaia sa plătită: *un cunoscut mișel!* . . .

Disolvarea dietei

Egyetértés are, după cum scrie, informațiuni din isvor sigur, că *dieta va fi disolvată*. Informatorul lui «Egyetértés» afirmă,

că guvernul nu mai stă la îndoială în privința celor ce are de făcut și nu se va folosi de nici un expedient amintit prin ziarele opoziționale. Expedientul lui e radical. Bánffy, a cărui poziție și acum e foarte sigură, a sfârșit-o cu parlamentul actual. El nu crede, că acest parlament va putea să ajungă a vota îndemnitarea, sau provisorul, cu atât mai puțin crede, că ar putea trece prin desbateri lex Tisza. De aceea a hotărât să *dissolve* dieta. Disolvarea va urma nu peste mult, când adică guvernul va avea banii trebuincioși și se vor face dispozițiile de lipsă pentru începerea campaniei electorale. Se zice, că fișpanii deja au și căpătat îndrumările despre cele ce au să facă.

Disolvarea dietei, după informațiile lui «E—s» — va urma cam la 20 Ianuarie și noile alegeri se vor face pe la mijlocul lui Februarie viitor.

În ori ce cas Bánffy voește și cu disolvarea dietei și cu termenul alegerilor a surprinde partidele opoziționale, ca ele să nu aibă timp îndestulitor de a se putea pregăti pentru lupta electorală.

DESVĂLIRI MAGHIARE

Dirit în grea strimtorare, Baronul Bánffy are mare nevoie de a fi prezentat în fața partisanilor săi ca șovinist înverșunat. Șeful cabinetului maghiar are această calitate. Nu e deci dificilă sarcina presei guvernamentale, Nu, mai alés, pentru că însuși Bánffy o pune să desvălească atitudinea lui națională din vremile din urmă.

Acuma de curînd, ziarul *bánffyst Pesti Hirlep* publică citeva din tainele culiselor politice actualului guvern maghiar, taine de foarte mare însemnătate pentru toți cei ce țin să fie pe deplin domiriți asupra unor

întimplări petrecute, în anii din urmă, în sinul Românilor de peste munți, precum și asupra viitorului apropiat.

Aceste destăinuri mai sunt importante și din alt punct de vedere: din acela al actualelor «*dificultăți*» ale guvernului maghiar.

Dar să dăm mai întiiu aceste destăinuri ale ziarului guvernamental:

«Era înainte cu patru ani, în Noembrie 1894 (?) Zilele cabinetului Wekerle erau numărate. O știa bine însuși prim-ministrul W. și de aceea a și propus la locul mai înalt ca succesor al său pe baronul Bánffy, pe atunci president al camerei. Dar căsătoria civilă, obiectul principal al luptelor politice-bisericești, încă tot nu primi sancționarea. Atît în vederea acestei împrejurări, cît și în vederea unei orientări privitoare la formațiunile politice ulterioare bar. Bánffy, la sfatul lui Wekerle s'a dus la Viena.

În Viena baronul Bánffy a făcut mai multe vizite. A cercetat între alții și pe contele *Kálnoky*, ministrul de externe de atunci, puternicul protector al ultramontanilor. *Dialogul ce a urmat între ei, și care acum se publică mai întiiu, a avut o înrîurire hotărîtoare pentru triumful definitiv al politicii liberale.*

Baronul Bánffy s'a prezentat ca presumpțiv prim-ministru maghiar la ministerul de externe, care în principiu nu va avea excepțiune în contra formării unui cabinet Bánffy. A voit însă să folosească acest prilej spre a răsturna reformele politice-bisericești și întreaga direcțiune liberală, crezînd că în această năsuință a sa și-a găsit potrivită uneltă în bar. Bánffy. S'a înșelat însă fundamental. Bar. Bánffy i-a declarat că nu poate primi presiunile ministerial docit sub condițiunea dacă mai întiiu va fi sancționat proiectul de lege despre căsătoria civilă.

— Tocmai aceasta nu o voim noi, — răspunse contele Kálnoky.

— Fără de aceasta însă, — zise Bánffy, — noul guvern nu se poate prezent înaintea partidului liberal.

— Dacă partidul liberal nu se acomodează, vei primi autorisarea să disoluezi camera și să faci alegeri nouă.

— Fără sancționarea proiectului însă partidul liberal nu poate intra în campania electorală, căci s'ar sfărîma...

— Dar nul Nu trebuie decît bine aranjat lucrul.

Fă d-ta să se aleagă 60 — 70 deputați ai naționalităților; cu aceștia ușor vei înfrîna și partidul liberal, dacă s'ar încăpățîna.

La sfatul acesta al contelui Kálnoky, baronul Bánffy a căscat ochii, și apoi a zis:

— *Cunoaște Exc. V. pe contele Károlyi Gábor? Dacă nu, îi spun eu, că e un deputat maghiar și șade în locul extrem al partidului independent, kossuthist. Dacă s'ar validita politica ce Exc. V. mi-ați desfășurat acum, în cazul acela eu nu numai nu mă fac ministru, ci însumi voi ocupa locul contelui Károly Gábor și sunt conșvins, că întreg partidul liberal mă va urma.*

Cu acestea s'a sfîrșit dialogul. Puțin după aceea, căsătoria civilă a fost sancționată și bar. Bánffy a primit încredințarea să compună cabinetul.

Această destănuire a ziarului maghiar reiese mai bine în relief, dacă ne dăm seama, că, în cele din urmă, contele Kálnoky fu nevoit să se retragă de la ministerul de externe, *retragere forțată de bar. Bánffy.*

După Kálnoky, urmă Goluchowsky.

În curînd se simțiră și la Români de peste munți efectele acestei schimbări: între cîți-va din fruntașii lor se ivi un curent pentru o politică de concesiuni față cu guvernul maghiar. Era adică atunci vorba, că bar. Bánffy ar fi dispus să dea și Românilor din Transilvania «prilejul» de a intra în majoritatea guvernamentală, mai ales dacă ei vor deveni mai întîiu oameni «rezonabili». Pe atunci, «Măria Sa» d-nul Bánffy era tare și mare cît un pașă și bietul conte Goluchowsky era foarte mulțumit, că bar. Bánffy bine-voește a primi pe Români în parlament, fie și în partidul guvernamental.

Dar această politică, deși agreată de unii dintre fruntașii români, fu zădărnicită.

Se vede însă, că în anumite cercuri hotărîtoare tot s'a înțeles, în cele din urmă, că pentru Români din Transilvania trebuie să se facă «ceva mai serios» decît ca ei să fie siluiți la rolul de a înlocui pe cîțiva mameluți de ai strașnicului baron.

Credem, că nu va dura mult și se va vedea *cam în ce sens se caută de astădată* o mulcomire a spiritelor românești, o soluțiune.

Un lucru pare în ori-ce cas cert: *nici odată Români nu vor renunța la lupta pentru aspirațiunile lor autonomiste*, nu vor renunța la această luptă, ori cîte stăruințe s'ar mai pune pe lîngă ei în acest sens.

BOCETE UNGUREȘTI

În ocazia sărbătorilor Crăciunului, toate foile unghurești publică articole contemplative asupra situațiunei, unele din ele foarte caracteristice.

Guvernamental «*Pesti Napló*» numește Crăciunul Ungurilor «*Crăciun Negru*». Nu dă crezămînt celor ce prevestesc introducerea *absolutismului maghiar*, dar avertisează pe conaționali săi se bage de seamă, ca spiritul parlamentar *adevărat maghiar* să nu se pierdă cu totul». Făcînd alusiune la obstrucționiști zice că parlamentul unghuresc înaintează cu pași uriași pe calea fatală, pe care popoare mai mari, mai puternice și mai unitare, decît Maghiarii, și-au riscat libertatea și viitorul. «Numai acum înțelegem adevărată însemnătate a a celui «vechiu blestem», despre care ni-au vorbit poeții și bărbații noștri de stat și care de secolii persecută națiunea noastră... Aceasta este *ura învăpăiată, de care fîr altor națiuni nici nu sunt capabili*», zice «*Pesti Nopló*». Termină cu constatarea, că «*nici-odată Maghiarii n'au pomenit sărbători mai triste ca această*».

Kossuthistul «*Egyetértés*» publică un articol subscris de Francisc Kossuth. Acesta zice, că «*tocmai acum, în sărbătoarea păcii, izbucnesc semnele răsvrătirei în multe pînute ale țării; oamenii renunță la bucuria pacinică familiară pentru a se aduna și a protesta... în contra celui sistem de guvernare, decît care mai corupt n'a cunoscut istoria maghiară de pe timpul Maria Teresei, ... sistem, care constă din nedreptăți, din confiscarea drepturilor, din violarea legilor, din întrebuintarea tuturor mijloacelor pentru scopurile unui partid*». Tot

răul îl atribue unei singure persoane, lui Bánffy, despre care crede, că numai pentru aceea e susținut de partida sa, de oarecând aceasta se teme, că căzînd Bánffy, va cădea împreună cu el și sistemul.

«*Budapesti Hirlap*», arată starea de decadentă a constituției ungurești și zice, că «*Ungaria nici nu mai e azi atît stat, cît mai mult o întreprisă*». Sistemul lui Tisza Kalman a împărțit «națiunea» în două clase: *clasa jefuitorilor și clasa celor jefuiți*. Pe partea celor dintîiu stă îngîmfarea și volnicia, pe acelor din urmă ura și disperarea. Această luptă între partide încurajază pe toți dușmanii Ungurilor, pe «*Valahi*», pe Croați și pe Austriaci. Numărul amicilor Maghiarilor a scăzut în toată Europa și încrederea în Maghiari a dispărut. «Crisa este aci», zice în fine «*B. H.*», «și crisa constituției e crisa statului nostru, ba acușa poate să urmeze și catastrofa națiunii». Termină cu dorința, că Crăciunul se le aducă un mîntuitor, care să-i scape de primejdia peirei.

«*Alkotmány*», organul partidei populare, se întreabă: «Ce a devenit întreagă viața noastră publică? — O piață, zice, unde alături cu hainele vechi se vinde virtutea cetățenească, onoarea, stîmna patriotică... Patria aceasta a devenit un cîmîtir jălnic, unde se putrezește în mormînte tot, ce s'a creat în decurs de zece secolî creștînesci. Aici tot e nimicîit și omului îngrijat îi vine să creadă, că dreptul, libertatea și moravurile politice în veci nu vor mai învia aici... De aceea națiunea serbează azi cu amar și cu îngrijiri în inimă».

În spiritul acesta sînt scrîși articolii de Crăciun mai ai tuturor foilor ungurești.

STATISTICA MAGHIARA CONDAMNATA

Un corespondent din Berlin trimite *Tribunei* un interesant articol asupra criticilor pe cari le fac învățații germani părtinitoarei statistice oficiale din Ungaria. Iată acest articol:

Sub titlul de mai sus voesc să mă refer la statistica maghiară, pe care profesorul unîversitar și director al oficiului de statistică din Berlin R. Boeckh în prelegerea sa a caracterizat-o cu cuvîntele următoare: «Datele statistice despre limba maternă

nu sînt în toate țările precise, cînd deosebire în statele cu mai multe naționalități; *Un exemplu marcant ni-l dă Ungaria, unde Maghiarii se înmulțesc în mod fictiv pe contul naționalităților*».

Verdictul acesta e zdrobitor pentru Unguri, căci nu din tendințe politice, ci din convingerea de savant, profesorul Boeckh demonstrează întru-cît merită încredere statistica maghiară.

În adevăr, dacă luăm spre examinare statistica maghiară, găsim ceva curios: Las la o parte pe celelalte naționalități și mă refer mai mult la Români. În anul 1840 ungurul A. V. Fenyese dă o statistică etnografică despre populațiunea Ungariei, pe care Arthur Freiherr von Firks în uvrajul său «*Bevölkerungslehre und Bevölkerungspolitik*», o găsește foarte fidelă și conștiincioasă (pagina 53).

După această statistică venia la 1.000 locuitori din Ungaria: 381 Unguri; 164 Români; 110 Germani; 131 Slovaci 166 Croați și Sîrbi etc., de unde se poate deduce, că Românii din Ungaria în acel timp erau 2 mil. (1.8 mil. a se vedea și *Bevölkerungslehre* în Conrad Handwörterbuch).

Cu toate acestea statistica maghiară din 1890 ne dă următoarele curioase date: La 1.000 locuitori din Ungaria vin 428 Unguri; 149 Români (numai?); 121 Germani; 110 Slovaci; 150 Croați și Sîrbi, etc. etc.

Așa dar, dacă am da crezămînt acestei statistice ar trebui să deducem, că numărul Ungurilor devine tot mai mare, tot mai copleșitor față de celelalte naționalități și în curînd vor putea striga Europei, că toate naționalitățile sînt înghițite — s'au prăpădit și au emigrat — și că în Ungaria nu există decît «*magyar ember*».

După cum vedem în anul 1840 veniau 164 Români la 1.000 locuitori, iar în 1890 numai 149; deci conform credinței Ungurilor, noi nu numai că nu creștem, dar dăm înapoi respective ne maghiarisăm, emigrăm și astfel stagnăm în populație și că în timp de 50 ani, abia ne-am înmulțit cu circa 500.000 suflete.

Măltus afirmă, că populația unei țări se dublică în timp de 50 ani, o afirmare falsă, e just, pe basa căreia n-am putea crede, că numărul Românilor s'a urcat la 8 mil., însă nu mai puțin fals e optimismul Ungurilor de a crede, că printr'un număr fictiv vor copleși de fapt naționalitățile.

E imposibil, că dacă la 1.000 locuitori din

Ungaria veniau în 1840: 164 Români; în 1890 să vină numai 149; cu atât mai virtuos, că pe deo parte nici numărul Românilor nu scade, ci crește, iar pe de altă parte nici Ungurii nu se înmulțesc cum voesc să arete în progresa relativ geometrică față de celelalte naționalități. Că numărul Românilor crește, ni-o arată însuși autorii germani pe baza unor date statistice mai loiale și anume dela 1880 — 1890 cu 7,77%.

Contrauzicerea în statistica maghiară e deci enormă, însă evidentă; nea explicat-o profesorul R. Boeckh, o întărește Arthur Freiherr von Firks și alte cite-va scrieri statistice germane și, în fine, o nimicește cu desăvârșire dr. Georg von Meyer, sub-secretar de stat și profesor în Strassburg în opul său din 1897: »Bevölkerungsstatistik» care e cel mai bine văzut curagiu de statistică din Germania.

Iată ce zice dr. von Meyer la pagina 115 despre Unguri: «*La recensământul populațiunii din Ungaria, în cele mai multe cazuri limba maternă a locuitorilor diferitelor naționalități e introdusă (tatsächlich), ca limbă națională maghiară. Pe acest fapt se razimă în genere progresul ce l arată națiunea maghiară la recensământul din 1890 — față de celelalte naționalități din țară. Ar fi totuși de tot falș a interpreta acest progres fără multă vorbă în sens etnografic (Ganz irrig aber wäre es diese Fortschritte ohne weiteres in ethnografischen Sinne zu deuten). Constatările din 1880 — 1890 nu sunt apoi nici uniforme, tocmai că s'a făcut abus în consemnarea limbilor materne, ca limbă națională maghiară. În urma acestora e explicabil, de ce națiunea maghiară dela 1880 — 1890 arată, că a crescut cu 15,2%, iar Germanii numai cu 7,86%, Românii numai cu 7,70%, Ruțenii 7,58% etc. etc.*»

Ori-ce comentarii la acest verdict zdrobitor sunt inutile; cred că fie-care e convins, că dacă și pînă în manualele de studiu universitar se atrage atențiunea de a da puțină încredere statistice, și optimismului maghiar, Ungurii nu numai că nu vor cîștiga nimic prin tendințele lor politice amestecate în chestii statistice, dar perd ori-ce încredere, căci e îndeobște cunoscut prin ce mijloc artificial se înmulțesc ei (tot artificial), făcînd sa dispară celelalte naționalități. Regret că n-am la dispoziție mai multe curage franceze de statistică, spre a putea demonstra aceasta și cu autori francezi. Vre-un compatriot din Paris poate ar fi în măsură s'o facă. G. D. C.

CHESTIA ROMÂNĂ ÎN CAMERA MAGHIARA

În ședința dela 22 c. a Dietei maghiare deputatul kossuthist și evreu Pichler Gyözö, cunoscutul secretar al lui Kossuth Ferencz a făcut o interpelare privitoare la Românii din comitatul Aradului și dr. Lueger. Iată pe larg, cum s'au petrecut lucrurile după chiar raportul lui «*Egyetértés*», organul kossuthist:

Pichler Gyözö, spune că Românii din comitatul Aradului au convocat o adunare de alegători Români, în Șiria, pe ziua de 2 Decembre, care adunare deși a fost oprită totuși a adus următoarea hotărîre. (Deputatul evreu citește «hotărîrea» adecă telegrama care s'a trimis Maj. Sale Împăratului.).

Hotărîrea aceasta au adus-o aceia, cari au convocat adunarea poporală, între alții Klombesz, Vanescu Trajăn și Russo Siriliu, redactorii «*Tribunei Poporului*» cari sunt cunoscuți ca agitatori naționaliști și ca dusmani hotărîți ai ideii de stat maghiar.

Hotărîrea aceasta însă nu pe cale constituțională au voit s'o înainteze Majestății Sale, ci i-au trimis din oficiul telegrafic dela Șiria o simplă telegramă, pe care au adresat-o în următorul chip. «*Majestății Sale Împăratului Austriei*». A doua telegramă, de același conținut, a fost adresată d-rului Carol Lueger, primarul orașului Viena. Espedarea mai departe a acestor telegrame nu a făcut-o oficiul telegrafic respectiv. Dar care a fost rezultatul acesteia? Acela, că convocatorii adunării au trimis o scrisoare lui dr. Carol Lueger prin care i-au făcut cunoscută aceasta hotărîre și l-au rugat, în numele apăsăturii popor român, ca să aducă la cunoștința Împăratului austriac, această adresă omagială. D-rul Carol Lueger a răspuns acestei invitații; a salutat cu bucurie această hotărîre a poporului român și i-a asigurat, că cu ocazie potrivită va aduce la locul cel mai înalt dorința asupritului popor român.

Aceasta-i simpla stare faptică, care-mi formează obiectul interpelării mele. D-rul Carol Lueger, primarul orașului Viena, care cu cel puțin înainte de 2 săptămîni a căpătat cea mai mare medalie, pe care după regulele existente o poate da cassa imperială austriacă, e un mizerabil, un om de nimica!

Președintele (sună clopoșelul). Rog pe d-l deputat, ca să aibă în vedere regulamentul Casei, și să nu folosească cuvinte cari nu se potrivească cu demnitatea Casei legiuitoare. (Aprobări).

Pichler Gyözö: Stima pe care o are față de presidentul de vîrstă, îl îndeamnă, ca să *ceară scuze dela Dieta*; dar spune, că epitetele laș și josnic (hitvány alávaló) numai pentru aceea le-a folosit, pentru-că aceleași traduceri fidele ale epitetelor, pe care d-rul Carol Lueger le-a folosit în parlamentul vienez față de poporul maghiar. Adevărat! așa e! La stînga extremă). Cînd un popor e numit laș și josnic, atunci el, dacă e chiar și cel din urmă fiu al acestei națiuni, are dreptul, ca chiar așa să-l întituleze pe omul acesta, după cum el a numit națiunea sa în parlamentul austriac, care cu noi a voit să lege uniune.

Ivanka Oszkár: Dar pe Bánffy cum îl suferim? Noi înșine ne facem de rușine, dacă suferim pe un astfel de om! (Mișcare).

Pichler Gyözö. Aceasta e o faptă a d-rului Carol Lueger, prin care el se amestecă în țara aceasta, în chestiunile naționaliste. Unicul lui scop este în urma urei neîmpăcate ce o are în privirea Maghiarilor, ca să-și *cîștige naționalitățile din Ungaria*. O astfel de aspirație, la un om într'o astfel de poziție strălucită, o astfel de purtare nepedesită numai așa e cu puțință, dacă în fruntea Ungariei avem un guvern, care în afară nu dă nimic pe cinstea maghiară. (Adevărat! Așa e! În stînga și stînga extremă). Numai pe lîngă o astfel de ocîrmuire e cu puțință ca un membru nu numai al unei națiuni, care e în raport de prietenie, dar și al unui stat, care e în uniune cu noi, care nu e un simplu primar, nu e un simplu slujbași administrativ, ci totodată e și un membru al parlamentului austriac, un conducător de partid, să cuteze zi de zi să băjocorească poporul maghiar cu cele mai îndrăznețe acuse și cu înfrigile cele mai mari. Deplina neputință și căciulele la Ausrtiaci din partea guvernului maghiar e cauza, că un astfel de **dobitoc** cutează să facă conspirație în contra națiunii maghiare. Acuză pentru aceasta de-a dreptul pe ministrul-președinte care săptămîni și luni de-a rîndul și-a însușit și ministeriul de de pe lîngă Majestatea Sa. Numai astfel d-rul Carol Lueger cutează să se amestece în afacerile interne ale țării și cutează să fie mijlocitor la Impăratul față de Regele maghiar.

Eu, urmează Pichler, ori ce soiu de uniune,

care există între partide politice maghiare și austriace, o țin de-a dreptul trădare de patrie. (Aprobări din stînga) nu mi-ași da sancționarea, nu m-ași alătura la nici o uniune care ar zice, că partide maghiare ori injebări de partide maghiare s'ar uni cu partide austriace, ori să meargă mîna în mîna cu ele. (Aprobări în stînga). Voiu spune cauza. Față de ori care țară străină poate fi vorba, că anumite puncte de atingere se pot afla în mari chestiuni principale și sociale. Inșă partidele austriace *pe grămada cea de gunoiu*, pe care s'au întemeiat, numai în una se pot uni numai în un simțămînt sunt comune, într'o idee se gîndesc împreună — și formează un ce întreg: cînd e vorba despre aceea, că Maghiarul trebuie urît, maghiarismul să fie prigonitor, că trebuie jefuit, trebuie să i-se ia folosul acestui popor maghiar, pînă la ultima picătură de sînge. (Așa e! Așa e! În stînga extremă). De aceea perhorescher și țin de-a dreptul de trădare de patrie, dacă să întîmplă unire cu ori care partidă austriacă.

Dar de o îndoită trădare de patrie, de cea mai josnică obrăznicie califică aceea cînd aici, naționalitățile, pe care noi le suferim, dar nu numai că le suferim, dar în urma slabei guvernări le și gugulim, se îndreptează către un conducător de partid ca dr. Carol Lueger al cărui nume numai cu cel mai mare dispreț și cu cea mare scîrbă poate să-l ia în gură un Maghiar, al cărui cel mai nou *atentat în contra poporului maghiar* numai una îl motivează: crede că ministrul președinte ungar, își află tovarăș vrednic al acestui atentat. (Mare mișcare în stînga).

Ivanka Oszkár: Vrednici tovarăși!

Pichler își formulează apoi interpelația.

UNE CONFÉRENCE SUR LES ROUMAINS

Nous lison dans le *Journal de Roubaix*. A travers les Roumanies. — Une très intéressante conférence sur les Roumaines a été donnée samedi soir à l'amphithéâtre de l'Ecole des Arts industriels, par M. Jules Brun, chargé de mission.

Au bureau avaient pris place aux côtés du sympathique président de la section roubaisienne de la Société de Géographie

de Lille M. O. Leburque, les membres du comité, M.M. Boulenger, Destombes, Craveri.

Dans la salle se pressait une assistance nombreuse et choisie.

A 8 heures $\frac{1}{2}$, M. O. Leburque ouvre la séance et en quelques mots aimables présente le conférencier à qui il donne aussi tôt la parole.

M. Brun est un observateur et un poète. Sa conférence, ou mieux sa causerie émaillée de fines remarques, de traits d'esprit, de descriptions imagées, est un véritable régal littéraire en même temps qu'une instructive leçon.

M. Brun commence, par nous conter les origines fabuleuses de la Roumanie, de ce pays, petit par son étendue (131.000 kilomètres carrés), petit par le nombre de ses habitants (5 millions et demi), mais qui est appelé, selon lui, à jouer un grand rôle dans l'avenir.

Il explique que ce royaume a été fondé par des paysans, des montagnards rudes et un peu sauvages.

«Ce ne sont pas les *intellectuels* qui forment une nation», ajoute le conférencier aux applaudissements de la salle entière.

M. J. Brun nous parle ensuite de l'organisation politique et sociale de la Roumanie où l'on jouit de toutes les libertés.

Le roi qui régne depuis 33 ans est allemand et catholique et la reine allemande et luthérienne.

Deux partis politiques sont en présence comme partout d'ailleurs: les conservateurs et les libéraux, mais en Roumanie les conservateurs sont tous libéraux et les libéraux tous conservateurs.

Malgré l'origine de princes, l'orientation politique du pays n'est pas allemande, mais française.

Le conférencier, dans la seconde partie de sa causerie, transporte ses auditeurs en pleine terre roumaine.

A l'aide de très belles projections lumineuses, il leur fait admirer tour à tour les types d'hommes et de femmes; les monuments; les cités, etc.

M. Brun agrmente le défilé de vues admirablement choisies de jolies anecdotes et de souvenirs personnels.

Se souvenant qu'il parle dans une ville où les réalités de la vie industrielle et commerciale ne permettent pas toujours à l'esprit de planer dans les hauteurs de la poésie, l'aimable conférencier, arrive, dans une heureuse digression à entretenir l'assistance des ressources économiques de la Roumanie et il forme le vœu que beaucoup de français imitent l'honorable président de la section, M. O. Leburque et s'efforcent de vendre les produits de la mère patrie à Bucarest et ailleurs.

Là encore, les Allemands et les Anglais, grâce à leur initiative hardie, nous ont devancés sur le territoire commercial.

Mais, malgré lui, le langage des muses vient sur les lèvres du conférencier-poète qui, avant de terminer sa causerie, récite finement plusieurs sonnets, délicatement ciselés et inspirés par des légendes ou des paysages roumains.

Les auditeurs prouvent par leurs bravos répétés combien le talent si personnel du poète les charme.

Cette manifestation sympathique semble toucher beaucoup M. J. Brun, et le dispose à faire une confidence d'un ordre tout intime: on sait alors pourquoi le conférencier aime tant la Roumanie.

M. O. Leburque remercie chaleureusement M. Brun de sa charmante conférence et la séance est levée à dix heures.

INFORMAȚIUNI

Revista englezească *The Saturday Review* publică un articol despre stările din Austro-Ungaria și vorbind despre Români de acolo, constată asuprirea la care aceștia sunt expuși și primejdia în care se găsește Ungaria din cauza resentimentelor firești, pe care trebuie să le aibă Români față cu Maghiarii.

Din Bucium-Șeasa se anunță *Tribunei*, că cei condamnați pentru întimpinarea ce au făcut regretatului *Băbușiu*, când se întorcea dela temniță, au plecat *Joi, 22 I. c. la Alba Iulia, ca să-și facă osinda.*

Ce istorie lungă și tristă se leagă de acest fapt!

Regretatului *Iovu Băbușiu*, simpaticul preot și entusiastul Român capelan în Bucium-Șeasa, se reîntorcea dela Cluj, unde suferi o *lună de temniță* pentru o adresă de aderență la «Replică».

Firește l-au întimpinat cu dragoste și cu bucurie muți dintre bravii Români, cari toți îl iubeau; unii îi erau chiar rudeni.

Acestora li s'a făcut proces. Într'aceea *Băbușiu* muri. Procesul însă rămase și în 18 Martie n. 1897 se ținu pertractarea finală în Alba-Iulia.

Au fost condamnați:

Domnii Virgil Todescu, Grigorie Sima, preot, *Aurel Danciu, Iovan David, George David, Nicolae Baeșan*, preot, *Ioan Naicu și Simeon Dan-dea* — la temniță ordinară de 8 — 30 zile.

Iar *damele Elena, Sofia și Teresia David* au fost osîndite la amendă de câte 50 fl.

S'au făcut recursuri—dar în zadar. Sfirșitul, ca totdeauna — temnița.

Ziarul obscur «*L'Estafette*» de la Paris, care a devenit un canal de scurgere al biroului maghiar de corespondență, tipărește pe două lungi coloane o anostă polologie, eșită din oficina lui *Ieszenszky*. Autorul plagiază pe faimosul *Moldovan Gergely* și se căsnește să dovedească lipsa noastră de cultură și pletora de civilizație a Maghiarilor.

Dacă Maghiarii nici cu argumente scilpitoare și sunătoare n'au putut găsi alt ziar să-i apere, decit aceasta fițică — îi compătimim.

D. Jules Brun, cunoscutul scriitor francez, care ne-a făcut deja multe prețioase servicii, a ținut de curind o conferință la *Ronbaix*, în Franța, despre Români.

Titlul acestei conferințe era «*Printre Români!*» Ea trata despre situația și despre aspirațiunile noastre naționale.

Secțiunea *Bruxelles a Ligii Culturale*, în adunarea ei generală de la 26 Noembre a. c. a ales comitetul următor: președinte: *Maein P. Alexandrescu*; vicepreședinte: *V. I. Pella*; secretar: *E. Diogenide*; cassar: *Ph. Ciorapciu*; mebru-censur: *St. Costea*.

Adresa secțiunii este: *E. Diogenide, Bruxelles (St. Gilles) rue d'Albanie 13.*

Joi în 14 Decembre a. c. a rostit d-l dr. R. Beer în sala 36 a facultății filosofice din Viena o conferință «despre studiul limbelor romanice în Austria în decursul ultemelor 5 decenii».

Disertantul accentuează mai cu seamă progresele constatate pe terenul istoriografic a popoarelor romanice în acest timp. Cu privire la limba romană, amintește meritele d lui Prof. *Musaphia* care s'a ocupat intensiv cu *vocalismul în limba română*, apoi cele ale dr. *G. Weigand* cîștigate prin studiile făcute asupra diferitelor dialecte (în special din *Macedonia și Banat*). În fine accentuează însemnătatea scrierilor d lui prof. dela univ. din Prag *I. Urban Jarnic* și a d-lui prof. *Demartini* dela universitatea din *Insbruck* pe terenul istoriografiei.

POȘTA REDACȚIUNEI

Ligist. Am citit cu interes sfaturile d-voastră și vă putem încredința, că la multe din ele ne gândim și noi, dar tocmai motivul pe care-l învocați: «*puținătatea*» mijloacelor, ne face imposibil deocamdată schimbările pe cari le propuneți. Poate, cu timpul...